DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

SUDORE AN-NUO SPONTANEO,

QUAM

DEO PROPITIO

ET

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISS. REGIS BORUSSIÆ CONSILIAR. AULICO, MEDICINÆ ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ACADEM. CÆSAR. NAT. CURIOS. COLLEGA,

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,

PATRONO AC PROMOTORE SUO CUM HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO GRADU DOCTORALI

Summisque in arte Medica Honoribus, Insignibus ac Privilegiis More Majorum Solenni obtinendis,

Horis ante & pomeridianis. Die Octobr. MDCCXXI.

Publicæ ventilationi submittet

ERNESTUS GOTTLIEB OHEIMB,

URATISLAV. SILESIUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr. 1721.

AUGUSTÆ URATISLAVIENSIUM
REIPUBLICÆ
PATRIBUS CONSCRIPTIS,
PERILLUSTRI

DN. PRÆSIDI,

NEC NON RELIQUIS

VIRIS

GENEROSISSIMIS, MAXIME STRENUIS, PRÆNOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS ATQUE CONSULTISSIMIS

DNN. SENATORIBUS, SYNDICIS, SECRETARIIS,

DOMINIS PATRONIS ATQVE PROMOTORIBUS

OMNI HONORIS CULTU ÆTATEM
PROSEQUENDIS,

DISSERTATIONEM HANC INAUGURALEM

ea, qua par est, veneratione
sacram esse jubet
ERNESTUS GOTTLIEB OHEIMB

PROOEMIUM.

Ommunis eſt regula Juris *L. ſec. natur. 10. ff. de R. I.* *Onus qui ſentit, ſentiat & commodum*, qua ipſa affirmatur illa veritas, quod commodum & incommodum inter ſe alternet, ſe invicem conſequatur & unum alterum temperet, ne vel commodum vel incommodum excedat: ejusdem tenoris eſt illa altera regula *cap. qui ſentit 55. de R. I. in 6. Sentiens onus, ſentire debet & commodum:* hinc innotuerunt illa dicteria, *nullum eſſe commodum, quod non ſecum ferat incommodum, & nullum eſſe incommodum, quod non ſecum ferat commodum:* ita poſt lapſum in rebus humanis commoda & incommoda inter ſe ſunt mixta, cum ante lapſum nullum fuerit incommodum: quoniam vero hoc, videlicet incommodum ſenſui adverſum eſt, ita plurimi commoda petunt, incommoda fugiunt, licet alio ordine elocutus ſit *Quintilianus 7. inſtit. c. 4. incommoda vitantis melior eſt cauſa, quam commoda petentis:* an vero adeo abſolute ingenuum & honeſtum ſit ſuum

commodum cum alterius incommodo promovere, vix facile defendi & excusari potest: hinc *Cicero in Lib. de offic. 3. c. 6.* dicit: *suum cuique incommodum ferendum est potius, quam de alterius comm odis detrahendum*: ast *B. Celeb. Stryckius in Tract. de Iure Sensuum disp. 5. c. 3. §. 18.* ventilat illam quæstionem, *an in re propria cuilibet suæ utilitati etiam cum alterius incommoditate inservire liceat*: sed cum hanc quæstionem nobis hoc loco decidendam haud sumamus, in illa modo veritate persistimus, quod multorum incommodorum eventus sit salutaris ac commodus & quod per aspera & ardua ad astra aditus pateat: nemo enim coronabitur, nisi qui recte dimicaverit: *afflictio enim ipsa temporis hujus, admodum parva & exigua, gloriam, quæ non finitur in secula seculorum, præparat nobis 2. Cor. 4. v. 17. qui seminarunt in lacrymis cum cantu metant Psalm. 126. v. 5. Fili memento te bona tua recepisse in vita tua, & Lazarum similiter mala, nunc autem hic solamen recipit, tu vero cruciaris: Luc. 16. v. 25.* ita commodum sequitur incommodum, & incommodum interdum excipit prævium commodum: & hic processus tam in regno mundi, quam gratiæ occurrit: Et idem quidem ordo eademque methodus in regno naturæ frequenti satis phænomeno obtingit, ubi interdum per arduas vias ad salutares exitus aditus patet: ex multis subjectis hominem seligemus, in quo plurima documenta occurrunt, quæ hanc veritatem comprobant: ipsa vita animalis post lapsum operosum & satis sæpe incommodum est negotium, in quo quotidianæ occurrunt destructiones & quasi mortificinæ: indies sanguis dissolvitur sub laborioso suo motu, quem dicunt circulatorium: indies

dies ſuccedunt exonerationes & ingeſtiones: indies colliguntur ſucci utiles & viciſſim tales indies deſtruuntur & diſſolvuntur: indies homines experiuntur ſimulacrum mortis & nova vita gaudent: etenim quæ heſterna fuit exiſtentia, non eſt hodierna: ita comparatæ ſunt res humanæ poſt lapſum! per incommoda ad commoda! eximium hujus rei exemplar occurrit in prima maledictione & conjuncta benedictione protoplaſtorum: ita extat *Geneſeos 3. v. 19. in ſudore vultus tui veſcitor cibo, donec revertaris in humum:* incommodum ſane, dirum & durum videtur, in ſudore cibum comparare & tamen ſubinde in humum redigi & vita naturali privari: quale incommodum tanto magis eluceſcet, quando antecedens ſtatus beatitudinis in paradiſo comparatur: evidens tamen commodum & benedictio complicatur, videlicet in ſudore non perire, ſed cibum, ad naturalem vitam neceſſarium, acquirere: in ſudore non in æternum fatigari, ſed ad futuram vitam, ubi nullus dolor & ſudor erit, præparari: quare *B. Lutherus* in explicatione hujus loci, quod mors, licet ſit præmiũ peccati, tamen etiam præmiũ gratiæ exiſtat, qua pii in æternam beatitudinem transmigrant: eſt vero ſubinde cum ſudore alia ſalubritas aliudque commodum connexum: dum enim homines nimium & plus, quam conducit, cibum aſſumunt, inſuper nimiam ſanguinis quantitatem colligunt, tunc per ſudorem & prævium auctiorem progreſſum ſanguinis, illa ſuperflua quantitas imminuitur, indeque naturalis vita adjuvatur, donec poſt exantlatos labores homo in humum convertatur & ſic per amiſſionem naturalis vitæ atque mortem naturalem in æternam beatitudinem &

 ve-

veram vitam transeat, ab altera morte liberetur & vivat in æternum: non quidem hoc loco nobis placet Sudoris secundum & præter naturam succedentis incommoda & commoda fusius exponere, illud tantum ad præliminarem hanc considerationem ducimus, quo generice indicemus, quod nullus sudor sine omni incommodo decurrat, sive illud nunc majus, nunc minus existat, & quod frequentissimo exemplo sudor eximium commodum inferat: de sudore præternaturali quidem *Hipp. Sect. 4. aph. 34.* dicit: *ubi sudor, ibi morbus*; sed de hoc asserto *Fienus in Semiotica Parte altera Sect. 4. c. 3. §. 5.* dicit: *his aphorismus ita simpliciter acceptus, non est semper verus*, id quod etiam in proximis demonstrat: quare memori mente tenendum, quod in ordinario vitalitatis negotio sudor semper medicina naturæ sit, qua materiam corpori inimicam eliminat: hinc sudore penitus deficiente, vix diu sanitatis integritas promitti posset: & si sudor ullo modo turbatur, tunc natura, rite officio suo defungens, hunc defectum alia auctiori seri exeretione compensat, velut copiosiori diuresi, alvi fluxu, Coryza &c. neque quidem extraordinarius & vulgo ita dictus præternaturalis sudor ita absolute & promiscue pro nocivo declarari meretur, cum lippis atque tonsoribus cognitum sit, quot non satis ardui affectus sudoribus curentur & quam lethiferæ recidivæ ex sudorum nonnullorum turba ortum trahant: contra vero experientiæ produnt, quam multi ad eximiam senectutem pertigerint, qui fuerunt sudatores, urinatores & sputatores, quibus spontaneis evacuationibus natura noxias materias a corpore amovere svevit: ast quot non extraordi-

narii

narii & insoliti sudores cum eximio emolumento decurrunt, unde Sudorum Criticorum medici cum peculiari emphasi & commendatione mentionem faciunt, subinde etiam illos sudores tanto magis attentione dignos esse judicant, qui sponte & simul plane extra ordinem occurrere observantur, in quo actu atque processu utplurimum naturæ benignitatem & activitatem deprædicare sciunt: quodsi vero singuli tales sudores curatius pensitentur, tunc quilibet suas molestias, suaque incommoda secum ducit, ut interdum ex hisce nonnulli medici inducti & seducti, reliquam indolem sudorum, ita decurrentium, præcipiti quadam dijudicatione pro noxia, perniciosa & lethifera declarent, hincque minus prospero ausu illos sudores subito opprimant: inter alia sudorum specimina singularem attentionem merentur sudores periodici, qui accurato suo recursu etiam singularem destinationem attestantur: sed ne diutius generalioribus hisce animadversionibus inhæreamus, placuit nobis, pro Specimine Inaugurali edendo, de SUDORE ANNUO SPONTANEO brevibus disserere: Annuat nostris conatibus divina clementia, quo veritati & arti medicæ adjuvandæ ad vota succedant & illis, quibus interest multam salubritatem afferant.

§. I.

CUm *inscriptio* præsentis Dissertationis nihil *difficultatis* & *obscuritatis* contineat, propterea non inhærebimus *verborum* explicationi, sed brevissimis *ipsum factum*, de quo præsens dissertatio agit, significamus: videlicet in observatione *practica* non raro obtin-

git, ut nonnulli homines *anno vertente* & utplurimum *initiante*, *sponte* & citra ullius *medicaminis* aut *regiminis diaphoretici* usum, *nocturnis* maxime horis *sudorem* satis *copiosum* atque *facilem* experiantur, qui *aliquandiu* continuat & hac ipsa sua duratione *molestus*, imo plane *suspectus* evadit, dum sudor talis non modo ut *accidens insolitum* agnoscitur, sed & quando cum aliquali *enervatione* virium decurrit, pro *suspecto* & *pernicioso* pathemate *morboso* habetur, qui propterea illos, qui hoc sudore *laborant*, *angit*, ut interdum *male fidum* illud consilium capiant, quo vel *laxiori* regimine, vel positivo *medicamine* talem sudorem, sed utplurimum etiam cum eximio *vitæ* & *sanitatis* præjudicio *cohibeant*: Sermo itaque nobis est de aliqua *excretionis* specie, quæ alias ad *vitam* & *sanitatem* hominis multum *contribuit* & quæ in *ordinario* & *extraordinario* suo decursu multam *attentionem* meretur, nimirum de *sudore*: deinde agimus de *sudore annuo*, adeoque *periodico*, qui communiter ab *attentis* Practicis admodum *æstimatur*, uti inter alios talem periodicum sudorem describit *Rhodius Cent. 3. obs. 74. Bened. Sylvaticus Consil. & Resp. Cent. 2. cons. 94. Cent. 3. cons. 46.* hoc loco vero illum sudorem intelligimus, qui anno præcipuo *vertente*, aut illo tempore occurrit, quo alias *solennes mutationes* in *Macrocosmo* & *Microcosmo* obtingunt: & hæc ipsa etiam illa *solennis periodus* est, qua cum majori *activitate* atque *vigore* res *naturales* aliqualem *mutationem* subeunt: denique etiam agimus de *Sudore annuo spontaneo*, sine *artificio* aut impetuosa *commotione* provocato, sed *libere* procedente, *certis* utplurimum *horis* inchoante & decurrente, *facili* & interdum admodum *largo* atque *molesto* successu prædito, qui, si *rite* tractatur, *raro* damnum, utplurimum sub incommodo suo decursu *commodum* & *emolumentum* infert, ut ita eo majori *attentione* & *prudentiori tractatione* indigeat: qualem vero vulgò *prærogativam* habeant sudores *spontanei*, sciunt omnino *attenti* artifices,

quip-

quippe qui sudores, dum *sponte* succedunt & *certo* tempore revertuntur, atque *justis horis* progrediuntur, omnino sub peculiari *naturæ directorio* subsistunt, adeoque ad certum *scopum* tendunt; quæ ipsa natura, sicut aliàs in *ordinario* statu cum *sudore fragili* suo corpori subvenit & ab illo imminentia *damna* avertit, ita *extraordinaria* tali sudoris administratione ad eundem *salutarem* scopum pertingere potest, debet, imo nisi *turbetur*, communiter etiam *solet*: quare etiam attentionem meretur *Hippocratis aphor.* 41. *Sect.* 4. *sudor multus ex somno citra manifestam causam oriens, corpus multo alimento uti, decet: si vero cibum non capienti hoc fiat, significat quod evacuatione opus sit:* & hujus indolis est ille *sudor annuus avtocraticus*, qui citra manifestam causam oritur & qui utplurimum *sub somno* profluit: hujus sudoris nocturni spontanei *salutaris* inter alias mentionem facit *Lentilius in Iatromnematibus Theoretico-practicis c. 80*: ex omnibus vero in hisce sudoribus rite inculcandis laudabilem operam adhibuit *Illustris Stahlius in Disp. de Avtocratia Naturæ p. 28. De Erroribus Medicinæ Practicæ p.* 37.38. *De Metaschematismo Morborum thes. 78.* & passim alibi: posset itaque hic sudor *Criticus* vocari, quando Criseos, & τȣ̃ *critici* acceptio in *latiorem* significatum extenditur & subinde intelligitur *extraordinarius* actus *naturæ*, quo mediante *singulari* studio imminentia *damna* avertit & *corporis* sui *integritatem* promovet: *medico* & *genuino* vero sensu hic sudor non est *exquisitè* Criticus, quoniam in *legitimo* suo processu *extra febres* decurrit, cum tamen *rectius criseos* acceptio *Febrium* nonnullarum decursui accommodanda veniat: interim hic *annuus* sudor ad *eundem scopum* in *genere* collineat, quem *criticus febrilis* sudor prosequitur, aut ad minimum prosequi debet, videlicet *conservationem corporis*.

§. II.

Quanquam vero Sudoris *salubritas generalem* pro-

mereretur commendationem, tamen placuit hoc *ſingulare ſpecimen* ſudoris ſeligere & ſpecialiori ſtudio explicare: dignum ſane hoc eſt *ſudoris ſpecimen*, quod variis circumſtantiis ab *aliis* ſudationibus *discrepat*, imo *omnes reliquos* ſudorũ proceſſus *ſinceritate* & *utilitate* antecedit: dum enim *ordinarius* ſudor *ordinariis* etiã circumſtantiis ſatisfacit, ita hic ad *extraordinarios* caſus ſe extendit, adeoq; extraordinaria *pericula* & damna avertit; deinde ſudores *in morbis* occurrentes interdũ *præſens* periculũ expugnant, hic vero *annuus* ſudor magis *præſervatorius*, quã curatorius eſt, qui *imminentia* & *futura* damna avertit & præoccupat: neq; etiã per *artificia* provocati ſudores aliquam *prærogantem* dignitatem præ hoc annuo ſudore tuentur, cum illud opus, quod *liberè* & *ſponte* natura adminiſtrat, longe *ſimplicius* & *utilius* exiſtat, quam alterum, ad quod natura *impellitur* & *ſtimulatur*: & talis ſudor eò majorem *approbationem* mererur, quando in ſubjectis *compoſitæ* indolis & quæ *ordinata* vivendi ratione utuntur, occurrit: proinde hic ſudor, ſi *legitime* ſuccedit, *nullas* functionum ad *vitam* & *ſanitatem* pertinentium *turbas* aut pernicioſas *inverſiones* infert, ſed evidentem *ſanitatem* poſt ſe trahit & ipſo *effectu* atque *eventu* eximiam & præpollentem ſuam *dignitatem* comprobat, ubi tamen nonnullæ *moleſtiæ* conjunctæ *ſalutari* eventui *præferri* haud debent, cum *in hac vita* nullum *commodum* ſine *omni* incommodo acquiratur, neq; tamen hic ſudor cum magno & *ominoſo* valde *apparatu* invadit, ſed in *legitimo* ſuo ſtatu admodũ *placide* & *tacite* ſine ſtrepitu & impetu oritur & progreditur; quæ ipſa *dignitas* ejuſdem ſudoris in conſequentibus eo magis eluceſcit: *negare* tamen minime poſſumus, quod *hujus ſudoris* tractatio & commendatio in *ſchola medica* valde *rara* ſit, ita ut interdum non niſi per *tranſennam*, *fragmenta* & tranſitum annotatus deprehendatur, vel pro *abſolute morbido* & nocivo pathemate reputetur & declare-

tur;

tur: quo adhuc ſpectat, quod ejusmodi *ſpontaneæ* operationes aut nonnunquam pro *viliori* accidenti habeantur, aut pro *infrequenti* & magis in *vanam admirationem* ducenda re æſtimentur, hinc pro dignitate *non ſatis*, *exacte* explicentur, vel *tribus* tantum *verbis* commemorentur: multi enim *genuina* naturæ opera *rimari* pro negotio *otioſo* & *odioſo* judicant, quoniam non pauci in *vera* naturæ agnitione & cognitione *cæcutiunt*; quare contingit, ut *ſpontaneæ* actiones in œconomia corporis obtingentes aliquando reliquis *craſſis* & *crudis* alterationibus, aut poſitivis planè *læſionibus* & *pernicioſis* effectibus poſtponantur, dum *paradoxum* imo *heterodoxum* eſſe creditur, quod *augmenta* motuum & effectuum vitalium á *natura humana* ad *ſalutarem ſæpisſime* effectum deſtinentur: cum viciſſim magnum illud medicorum *idolum*, videlicet τὸ *præternaturale*, nudos *pernicioſos* effectus, ſed *perperam*, involvat & quicquid *ſalubritatis* in *eventu* eminet, *obſcuro accidenti* abſcribatur: quare hoc loco pro illuſtranda & commendanda noſtra tractatione lectu digniſſimam Diſſertationem *Celeberrimi D. D. Stahlii de Avtocratia Naturæ* iterata vice allegamus & ad noſtrum propoſitum applicamus: optandum itaque eſſet, ut illud negotium in *foro medico majori cura* & *attentione* tractetur, quo *extraordinarii*, ſed illi etiam *ſpontanei ſalutares* actus & effectus naturæ *ſufficienter* & in ipſis *caſibus* & *obſervationibus ſpecialibus* exponerentur, ut medici de *vera medendi methodo* gaudeant, neque *in diverſum* rapiantur, cum reliquæ *communes* obſervationes multum ad *craſſæ Empiriæ* exercitium contribuant, qui vero *naturam morborum medicatricem* ſeqvuntur, illi habent *cynoſuram* in medicina *ſinceram*, ſecuram & firmam; *conf. D. D. Præſidis Diſp. de Motibus Naturæ Cynoſura Medici.*

§. III.

Quando *Hiſtoriam* horum ſudorum annuorum ſpontaneo-

taneorum texere nunc ordo postulat, tunc fundamenti loco ipsa *Illustris Stahlii* verba de hoc sudore prolata allegare lubet: *in Disp. de Avtocratia Naturæ* dicit: *sudores spontanei in Praxi frequentissime observantur, statis anni temporibus, certis tempestatum mutationibus sese exserentes & patientem a lassitudine spontanea & morbi alicujus propinqui expectatione, optime expedientes: cum contra quando tales sudores, alias consueti emanent, aut quibus nulli hujusmodi fiunt, arthrit co-rhevmaticis membrorum gravitatibus & doloribus, Erysipelati, abscessibus, tussi, asthmati, febribus, plurimum obnoxii observentur*: in *Disp. de Metaschematismis Morborum* vero differit § 78. *De Sudationibus tanquam seroso-halituosa excretione, ut aliqua dicamus, notandum venit spontaneorum sudorum, in ætate maxime jam consistente, peculiare schema: ut interdum, imprimis autem circa æquinoctia & maxime autumnale, versus diluculum sese exserant, patientibus dum erumpunt, imo etiam aliquanto plus, imprimis tamen si ipsis non satis obsequantur, lassitudinis sensum incutiant: sin autem debite ipsis indulgeant, sensim sensimque etiam iterum decrescentes, patientem revera alacrem & sensibilius vegetum relinquant: si vero ipsis nihil obtemperatur non solum mox præsentius & lassitudinem majorem & fastidia animi atque ciborum & somnos inquietos & febrilium perturbationum rudimenta forment, sed etiam familiariter Rhevmatico Arthritica pathemata post se trahant*: Et quanquam satis *perspicue* hisce verbis horum sudorum indoles proposita sit, tamen non a scopo & utilitate alienum erit, si brevibus hanc Historiam *amplificemus* & per *specialissimas* circumstantias illustremus: notandum itaque est, quod hi sudores minime *rarioribus* phænomenis accensendi sint, sed in praxi medica *satis frequenter* occurrant, siquidem varii homines sine *consultatione* medicorum, hisce sudoribus patienter & modeste indulgent & quibus *naturæ* suæ indoles & *methodus agendi*, perspecta est, illi cum *bono*

regi-

regimine hujus ſudoris decurſum *facilitant*: alii vero *mollioris* & *ſenſibilioris* indolis homines, mox medicos *conſulunt* & vel hujus ſudoris *turbationem* & *oppreſſionem*, aſt *non ſine damno* patiuntur, alii viciſſim vel *melioribus* conſiliis auſcultant, adeoque majori *evidentia* illius ſudoris, bene determinati & adminiſtrati, *ſalubritatem* experiuntur: ut ita in computatione & *collectione* triplicis hujus circumſtantiæ ſudor talis *non rarus*, proptereaque *majori* penſitatione dignus ſit: quod vero *ipſum ſudorem* attinet, tunc diſcrepat hic ab *aliis ſpontaneis* ſudationibus: etenim in obſervatione medica nonnulli homines occurrunt, qui annuis recurſibus *vernali* imprimis tempore *paulo largius* non modo ſudant, ſed & qui plus quam alio tempore *ad ſudandum admodum faciles* ſunt, ut diu noctuque *indiſcretim* ſatis *copioſas* ſudationes experiantur: quanquam vero & ipſa hæc ſudatio *ſpontanea* non *noxia*, licet *moleſta* ſit, ſubinde etiam *bono regimine* indigeat, tamen ab hoc *noſtro* ſudore adhuc *diſcrepat*, ſiquidem hic pro *vero* ſuo *genio* non niſi *noctu*, poſt abſolutam *concoctionem* in *diluculo* ſecunda aut tertia matutina hora erumpit, per *aliquot horas* inſiſtit iterumque *deſinit*, ſed *proxime* per *plures* dies *recurrit* aut repetit ac per modum *paroxyſmi* iisdem horis ſuccedit: *Subjecta* quod attinet tunc illa quoad *ætatem* & *temperamentum* conformia ad talem ſudorem annuum magis disponuntur: quod *ætatem* concernit, tunc in *trigeſimo* & *conſequentibus* annis conſtituti homines hunc ſudorem experiri ſolent: a quo viciſſim *juniores* & *valde effœti* atque ſenio enervante confecti exempti utplurimum eſſe deprehendantur: quare *ætas conſummatæ juventutis*, *vegetæ virilitatis* & *conſiſtentiæ*, aut *initiantis vigoroſæ ſenectutis* hoc ſudore corripi deprehenditur: quoad *temperamentum* homines *poroſi*, *carnoſi*, *ſucculenti*, alias ad ſudandum *prompti*, de *ſanguineo* aut *phlegmatico* temperamento *prædominanter* participantes, ut *ſanguineo-melancholici*, *ſanguineo-*

phlegmatici, *phlegmatico-melancholici* &c. paulo *familiarius* hunc sudorem subeunt, in quibus *abundantia humiditatis* in humoribus sive *fluidis* partibus & sufficiens *permeabilitas* sive laxitas in partibus *solidis* sive habitu externo adest.

§. IV.

Proinde de hoc sudore notandum est, quod non *promiscue omni* anni tempore, sed *illa* præcipue *anni mutatione* occurrere soleat, quæ *solenniores* quædam alterationes obtingunt, *vernali* æque ac *autumnali*; multi verno tempore modo initiante, modo durante eundem experiuntur & impuritates sub *hyeme collectas* eo ipso evacuant; quodsi etiam ex aliquali hujus verni sudoris *perturbatione incommoda* remaneant, tunc illa ob consequentem *æstatem* & conjunctum liberiorem & *liberaliorem* evacuationum successum paulo *facilius emendari* possunt, id quod de tali sudore *autumnali* sub hisce circumstantiis prædicari non facile potest: *seorsim* etiam notare convenit, quod illi homines *prædictarum* qualitatum *paulo facilius præ aliis* talibus sudoribus corripiantur, qui in *præcedentibus* temporibus *ordinarias* seri evacuationes *negligentius* curarunt & adjuvarunt, quin potius aliqua *impedimenta* circa illas admiserunt, aut qui *ægrotantibus* aliis frequentius *adstiterunt* & ex illorum *impuris exhalationibus* multam *inquinationem sui corporis* admiserunt, quæ propterea tali actu nunc ejicitur, quare *Medici* & *Mystæ* non raro talibus sudoribus subjiciuntur; quod etiam valet de aliis subjectis, quæ in consvetis suis negotiis multis *impuritatum* accessibus obnoxia sunt: non minus etiam tales sudores *facilius* invadunt, quando ex prægressa frequenti *tempestate humido-tepida* in ipsa humorum massa non modo *copiosior impuritas* genita, sed etiam ab extra *intra corpus* communicata fuit, quæ posthac *salutari* tali instituto & actu *uno* proposito *termino* eliminatur: *antequam* vero subjecta *talem sudorem* experiuntur, tunc *præcurrunt* interdum *insolitæ lassitudines* in membris aut

gra-

gravativæ moleſtiæ, *morbidum* quid præſagientes; concurrit aliquando *appetitus dejectio* aut *nauſeabunda* ciborum averſio: quodſi etiam *contra appetitum* cibos ingeſſerint, tunc non modo *ægrius* concoquunt, ſed aliquales *cardialgicas* moleſtias & *alvinæ* excretionis *turbas* ſentiunt: ipſe *animus* non ita *alacris*, ſed magis *torpidus* & ad negotia ſeria & ardua *minus promptus* & expeditus eſt: qui de *plethora* participant, experiuntur *oppletoriam* quandam moleſtiam in *externo* corpore, aut interdum *operoſiorem reſpirationem*: aliquando *horridulam* moleſtiam cum ſubſequente & *alternante phlogoſi* ſentiunt: & ita diverſæ *ſanitatis mutationes* occurrunt, ex quibus ejusmodi ſubjecta judicare poſſunt, quod *morbida* quadam afflictione detineantur, aut in *morbum propendeant*, es hänge ihnen eine Kranckheit an: nonnulli ſimul experiuntur *capitis temulentam* & oppletoriam perturbationem, lenem *exæſtuationem*, *ſiccitatem* internam, ariditatem *faucium*, *ſiticuloſitatem*: pulſus nonnullis eſt *durus*, *plenus* & *frequens*: *alvus* utplurimum a ſuo *ordinario* ſtatu diſcedit & ſi non penitus *obſtruitur*, tamen *ſiccior* evadit, neque *priſtinum* ſucceſſum obſervat: *ægrius* alias ſudantibus *non facile* hic ſudor obtingit, quibus per *alia* loca *excretoria* materia peccans evacuari ſolet: ſubjectis *plethoricis* quandoque *ante* hujus ſudoris eruptionem *febriles* quædam commotiones obtingunt, cum *appetitus* & *virium* dejectione, quæ *ominoſa* pathemata facile *miteſcunt* aut plane *evaneſcunt*, quando hic ſudor in *legitimum* ſucceſſum tranſit: & dum per hunc ſudorem *multa humiditatis* ſeroſo-aqueæ quantitas eliminatur, mirũ eſſe haud debet, cur *alvus ſiccior* evadat & *urinæ* excretio *imminuatur*, ni per ſubjunctam ſufficientem *reparationem* & aſſumptionem *potulenti* prædictæ alvi & urinæ excretiones adjuventur & excitentur, quamvis *frigidus* potus ſub hujus ſudoris proceſſu ingeſtus & ipſi *legitimo* illius ſucceſſui & reliquis neceſſariis & *ſalutaribus* evacuationibus *præjudicet*: nonnulli homi-

nes

nes *ante* hujus ſudoris invaſionem & *legitimam* continuationem experiuntur *laſſitudinem gravativam* in *externo* corpore, cum moleſta *tenſione* & obtuſa *tractione* conjunctam; quæ moleſtia vero perinde *ceſſat*, quando hic ſudor in *debitum ordinem* & *ſucceſſum* abit: habet proinde hic ſudor hanc *peculiarem qualitatem*, ut in nonnullis ſingulis *annuis periodis* revertatur, in aliquibus vero interdum per unum alterumve annum *acquieſcat*: quo loco in hiſtoria practica minime oblivioni tradendum eſt, quomodo aliquando hic ſudor cum *moliminibus hæmorrhoidalibus* alternet, ut quando *Hæmorrhoides* paulo *difficilius* procedunt, hic ſudor in *vegetis* naturis *conſequatur*, aut quando hæmorrhoides *verno* tempore ſucceſſerunt, hic ſudor *autumnali* decurrat & vice verſa.

§. V.

Quemadmodum plurima hactenus commemoratorum phænomenorum ſudorem hunc, de quo nobis ſermo eſt, *antecedere* ſolent, ita adhuc nonnullæ circumſtantiæ ad *Hiſtoriam* ejusdem ſudoris ſpectantes *annectendæ* ſunt: quando itaque ſudor talis occurrit, tunc communiter poſt *mediam noctem* erumpit, ubi ſubjecta in *præcedentibus* horis ſatis *tranquille* dormiunt, donec ob hunc ſudorem evigilent, illiusque *liberum* ſucceſſum experiantur, qui utplurimum ſatis *facilis* atque *copioſus* eſt & ſine *coacto* regimine ſponte procedit, ita ut propterea *ſenſibilioribus* ſubjectis moleſtiam creet: neque quidem ſubinde *ſalutare* aut conſultum eſt, cum *laxiori* regimine hujus ſudoris ſucceſſum *turbare*: evenit vero ut ſub quolibet illius *paroxyzante* decurſu tunc *ſomnus intercipiatur* & abbrevietur, id quod ſubjectis *mollioris* indolis perinde non modo moleſtum eſt, ſed & aliqualem conſequentem *animi capitis* & *virium torporem* conciliat & id tanto facilius quando antea talia ſubjecta quoad ſomnum *certis* horis *adſueta* fuere, ex cujus ita conſtituta interruptione aliquale *incommodum*

ex-

experiuntur: durat proinde talis sudor per unam, duas imo adhuc *plures* horas, donec successive minuatur, moxque *desinat*, ut subjecta posthac teneantur corpus udum abstergere & desiccare: remanet vero quædam *lassitudo* donec post *exiguum* intervallum temporis & unam alteramve horam *vires* quantisper *revertantur*, ut ejusmodi homines ad *consveta* officia redire queant: *altero* vero die *prædictis* horis iterum idem sudor *recurrit*, eademque ratione *decurrit*; in nonnullis subjectis *adversum* quendam *odorem* spargit & quoad hunc quadantenus *æmulatur* sudorem *purpuratorum*, id quod tanto certius contingit in subjectis, quæ aliquo *cacochymiæ* conjunctæ gradu laborant, aut quæ antea *aliorum* ægrotantium, imprimis *febricitantium consortio* fruita sunt: quid quod *largior* talis sudor in subjectis *tenerioribus*, *laxioribus* & mollioribus *dolorificas* superficiales *excoriationes* caussatur; & ita contingit, ut hic sudor non modo per *plures* dies, sed per aliquot *hebdomadas* continuet: quo *largius* vero succedit, quo plus *somnum* intercipit aut *turbat* & impedit, quo *diutius* insistit & continuat, eo *majorem lassitudinem* post se trahit, ut propterea hic sudor, qui *speciem salubritatis* variis subjectis offert deinde *suspectus* evadat, cum *salutaris* sudoris *character* sit, quod *levare* & non *enervare* debeat: quando vicissim *ritè* decurrit, tunc post aliquot dies *successivè*, *decrescit* & denique penitus sine ullo *incommodo desinit*, sub consecutione *vegetæ sanitatis* & *alacritatis animi* æque ac *corporis*: quo plus subjecta de *humido temperamento* participant, maximè quidem de *phlegmatico*, eo *copiosius* hic sudor effluit, eoque diutius *continuat*, quare eo minus *largior* illius decursus *promiscuè* pro *suspecto* & periculoso declarari debet: proinde pro *salubritate* hujus sudoris militat, quando ex *universa* corporis *peripheria* ipse effluit, neque in *certis* tantum corporis regionibus observatur: eo *impetuosius* etiam ac *copiosius* sudor talis procedit, quo magis cum *regimine*

diaphoretico urgetur, id quod facile eundem in *excessum* conjicere potest, ut propterea omnes *principales* circumstantiæ requirant, quo hic sudor, ut *spontaneus naturæ* actus tractetur, ne videlicet vel *turbetur* & impediatur, vel *impellatur* & immodice provocetur, alias in quocunque tali statu suo *salutari effectu* & *eventu destituitur*: utut vero *communiter* talem sudorem aliqualis *lassitudo comitari* solet, tamen eadem cum *discrimine* attendenda est, in quantum vel *transitoria* & levis vel *gravis* & *diuturna* existit: & quando post *sufficientem* suum successum denique sudor talis *cessat*, tunc non *simul* & *semel*, quando *legitime* & cum *euphoria* decurrit, sed *gradatim remittit*, indiesque decrescit adeoque *ordinato* & *temperato* suo processu *utilitatem* & *necessitatem* suam obtestatur.

§. VI.

Nunc aliqua ad *Prognosticam* hujus thematis tractationem addenda sunt, posteaquam plurimæ *principales* circumstantiæ, quæ ad *Diagnosticam* illius explicationem pertinent, commemoratæ sunt: quando itaque hic sudor *legitime* decurrit, neque in *modo*, *successu*, *quantitate*, *ordine* & *duratione* vel *excedit* vel *deficit*, tunc *evidentem* & *eminentem salubritatem* affert: quando vero contingit, ut *excedat*, tunc non modo *graviora* incommoda, sed & plane *manifesta* damna per ipsum hunc *excessum* causatur, velut suspectas *enervationes*, ordinariarum reliquarum *evacuationum perturbationes* & sufflaminationes, *naturalium* & *animalium* functionum *anomalias* & *privationes*, *emarcescentiam* corporis, *torporem* animi, *spissitudinem* sanguinis & *connexa* alia pathemata, consequentes *spasticas* commotiones in *interno* & *externo* corpore, *cacochymiam*, *cachexiam* &c. quando vicissim *defective* succedit, tunc involvit gravem *torporem* in membris externis, *spasticas* tensiones in externo habitu corporis, oppressiones *asthmaticas* pectoris, *colicas* afflictiones, functionum *animalium*, *vitalium*

&

& *naturalium* anomalias, commotiones *febriles*, *palpitationes cordis*, affectus *rhevmaticos* & *arthriticos*, aliquando post se trahit affectus *purpuratos*, *scabiosos*, *ulcerosos* & similes: quando hic sudor *præmature* turbatur aut *supprimitur*, vel in *successu* suo cohibetur, tunc diversa *gravia morbida* pathemata consequuntur, velut commotiones *febriles*, eximia membrorum *lassitudo*, animi *torpor*, *appetitus* dejectio, *somni* perturbatio, *catarrhalis* pectoris oppletio, *asthmatica* afflictio, *vertiginosa* calamitas, *branchus* contumax, affectus *rhevmatici* & *arthritici*, *vomitus*, *colicæ*, pertinaces *diarrhœæ* aliaque confusa & corrupta morborum schemata, quæ a *longe aliis* causis non raro derivantur, & interdum plus *corrumpuntur*, ut *chronici*, *cachectici*, *hydropici*, *œdematosi* affectus, aut diversa *atoniæ* schemata, nec non *paralyticorum*, *apoplecticorum* & *catarrhalium* *suffocativorum*, vel *asthmatico*-*spasticorum* utpote aliorum morborum specimina superveniant: in nonnullis tales *turbæ* horum sudorum *immutant* sese in *tussiculosa* pathemata, *palpitationes cordis*, *erysipelaceas* aut *rhevmatico*-*erysipelaceas* afflictiones: ita *D. D. Præsidi* obtigerunt diversi tales casus ex sudorum horum *anomalico* successu nati: inter alios patientes aliquando Vir *phlegmatico*-*sanguinei temperamenti* obesioris staturæ, qui sudorem talem *negligentius* curavit, ex illius *præmatura* oppressione in suffocativam afflictionem incidit, quæ diutius ipsum detinuit, donec sub multis difficultatibus vel leviter convaluit; proxime tamen consecuta est *asthmatica humorosa* calamitas cum *raucedine* conjuncta, quæ sub multa *singularum functionum* imminutione diutius continuavit: imprimis hæc *morbosa* dispositio ad sensum *exacerbata* fuit, quoties in locum *frigidum*, maxime quidem in *templum* se contulit, ubi ob *inspiratam* auram *frigidam* mox vox intercepta fuit & *strangulatoria* quædam afflictio occupavit: quo *exemplo* illud tantum significare lubet, quod plane *singulares* morbi ho-

rum sudorum *turbas* excipiant, qualia specimina plura ex observatione *D. D. Præsidis* in medium proferre possemus, si in *casibus* recensendis multam operam multumque temporis impendere animus nobis esset: quo magis hic sudor *adverse olidus* aut *fœtidus* existit, eo certius *dyscrasia* magis suspecta est, quæ in humoribus hæret, eoque majori cura sudor hic ab omni *perturbatione* liberari debet: quando sudorem hunc aliquo modo *perturbatum* moderata *diarrhœa* excipit, malum *haud* est: interim multi morbi, qui *anomalicum* hujus sudoris successum sequuntur admodum *refractarii* & *tenaces* existunt; Et hæc in *Prognosi* dicta sufficiant.

§ VII.

Proximum est quo ad *causalem* sive *Pathologicam* hujus sudoris explicationem progrediamur, ubi mox in limine notandum, quod alias sudor in *ordinario* suo processu una e *principalissimis* evacuationibus ad *vitam* humanam apprime *necessaria & salutaris* existat, mediante qua non modo *fluidæ*, sed & *solidæ* partes eximie repurgantur & ab imminente *corruptione* & *depravatione* præservantur, unde *salubritas sudoris* multis argumentis facile demonstrari posset: ast cum nobis sermo sit de sudore *extraordinario* & insolito, ita facile in dubium vocari posset, an etiam *in eodem* aliquid salubritatis adesse queat, cum potius ipse *morbosum* statum præ se ferre videatur: neque quidem negandum est, quod pro *salubritate* hujus sudoris, *rite* procedentis, varia momenta militent; interim etiam minime negamus, quod ejusdem sudoris *anomalici* decursus varia *sinistra* & nociva *consectaria* post se trahant: vocamus itaque hunc sudorem *actum naturæ* extra ordinem, *stato* tamen tempore & *salutari* proposito materiam *eminentiori* gradu *molestam* & *noxiam* per *sufficientem* ac per modum *paroxysmorum* repetitam diaphoresin, evacuantem: eo ipso vero *negamus*, quasi hic sudor *mere fortuitus*

aut

aut *passivus* existat, quoniam *principales* circumstantiæ huic declarationi constanter resistunt: quare *spontanea* illius invasio, *periodica* progressio, *repetita* ac *justis* horis instituta continuatio, nec non *salutaris* determinatio, longe aliud judicium ferre suadet: unde *a contrario* denuo illius *salutaris* indoles facile inclarescit, quando hic sudor vel *turbatus* vel *suppressus* pravorum consectariorum caussa evadit: neque quidem ullo modo veremur, quo hunc sudorem *naturæ actum* nomineinus, adeoque illam opinionem præscindamus, quod sudor talis sui juris sit, vel a caussa *morbifica* & læsione corporis dependeat, cum rectius sub *naturæ dominio*, directorio & destinatione consistat: hæc enim *natura* corporis sui *integritati* intenta est, quæ ad eundem finem *hisce mediis* utitur, quibus materias *pravas* & mixtioni contrarias expellit, adeoque effectum *imminentis noxæ* & corruptionis præoccupat: multum itaque interest hujus sudoris *indolem* recte annotare: qua occasione adhuc ille *scrupulus* eximendus est, ne hunc sudorem *languenti* & succumbenti naturæ perperam adscribamus, uti nonnulli in hoc sudore naturæ *imbecillitatem* accusare malunt, cum rectius *major* ipsius *activitas* laudanda & toleranda esset: male itaque ex *accidentali* hujus sudoris statu & mutatione judicium formatur, quasi ipse propterea *pravus* & noxius censendus esset, quia per *excessum* aut *irregularem* successum suum pravarum *consecutionum* caussa evadit: sed dum ex *essentialibus* qualitatibus ac conditionibus hic sudor *dijudicari* debet, ita non possumus aliter, quin ipsius *salubritatem* deprædicemus, insuperque hunc actum, ut salutarem, non *fortuitæ* alicui invasioni, sed naturæ adscribamus, quæ alias per sudorem *ordinarie* vitam & sanitatem impetrat & adjuvat; *extra ordinem* vero in *multis* casibus eandem *vitam* tuetur & *sanitatem* restituit: quod vero *aliquando* talis sudor minus *prospere* & dextre decurrat, vel ex *ipsius naturæ* culpa con-

 tingit,

tingit, quæ negotia sua *interdum excessive*, quandoque *defective*, nonnuquaam *inordinate* perpetrat, vel ex *aliarum* causarum concursu evenit, quando partim in *materia* excernenda, partim in *caussis externis* concurrentibus vitium & culpa hæret: neque quidem hæc supervacaneè, aut *in transitu* dicta sunt, sed quo majori acumine, *moderamine* & circumspectione discernatur, quid *boni*, quidve *mali* huic sudori adhæreat, quo deinde *prudens* artifex illud promovere, hoc vero removere valeat, ne natura in *salutari* quodam conatu *opprimatur* & corpus proxime consequenti *interitui* subjiciatur; quales *antipraxes* non *infrequentes* sunt, quæ vero ex illo *primario* errore profluunt, quando *utiles* & *necessarii* actus naturæ pro *superfluis* & *perniciosis* habentur & denigrantur.

§. VIII.

Quamvis hæc, quæ *genericè* de sudore præsenti dicta sunt, *veritati* consona existant, tamen *seorsim* adhuc in uno nexu *illius* sudoris, *legitime* procedentis, *salubritatem* monstrare placet; hæc enim uti *principalis* est disquisitio, ita penitiorem meretur commendationem, ne *paradoxa* illa videatur assertio, quod hic sudor *insolitus* ad *salutarem* scopum tendat: adeoque pro hac salubritate demonstranda sequentia militant argumenta: 1) quod hic sudor consistat in *tali evacuationis* specie, qualis aliàs ad *vitam* obtinendam & confirmandam *absolutè* necessaria est & cum qua in *ordinario* & *extraordinario* statu & casu materia *mixtioni* animali *inimica* removetur: 2) quod hic sudor non obtingat subjectis *enervatis* & necessario virium apparatu destitutis, adeoque minime pro consectario *debilitatis* declarari debeat, sed quod in *ætate* & in *subjectis* sufficienter *vegetis* eveniat, unde pro sudore non *passive* decurrente haberi debet: 3) quod *ante* actualis *morbi invasionem* hic sudor oriatur, adeoque *imminentem* morbum *anticipet*, neque illum admittat: 4) unde si in nonnullis subjectis aliquando plane

ema-

emanet, aut 5) si *insufficienter* procedit, tunc *morbos* varios *pedissequos* habet, qui *propterea* ingruunt, quoniam per sudorem talem non *præoccupati* sunt; 6) quod idem sudor *sponte* & citra ullum *impulsum* oriatur, adeoque ab *altiori* causa ad singularem *scopum* destinatus sit. 7) quod subinde *certo anni* tempore eveniat, quo collecta quædam recrementa *commode* evacuari debent: 8) quod *certis horis* inchoet & 9) per certas horas *continuet*, ut & 10) *iisdem* statis horis *repetat*, nec non 11) *congrua* sua *intervalla* observet, quibus necessariæ *vires* comparari, conservari & ita hic actus cum majori *euphoria* administrari & absolvi possit: 12) quod hic sudor eò *facilius* in illis subjectis occurrat, quæ *plus inquinamenti* & impuritatis collegerunt, sive ex *intemperie aeris*, sive ex *frequentiori commercio* cum *ægrotantibus*: 13) si hic sudor *legitime* decurrit, non modo *imminentes* morbos *avertit*, sed & *euphoriam* pro diversitate ætatum, nunc *eminentiorem*, nunc *moderatiorem* post se relinquit: 14) si vero vicissim *turbatur*, imminuitur, præmature cohibetur, aut plane supprimitur, tunc *gravia pathemata* conseqvuntur; 15) si *prudens* artifex hujus sudoris *anomalias* corrigit, tunc simul illi morbi *intercipiuntur*, qui *proximius* instant: 16) si etiam illi morbi, qui ex hujus sudoris *perturbatione* orti sunt, *ita* tractantur, ut sudor ille *legitime revertatur* & rite progrediatur, tunc non modo illi morbi facilius *curantur*, sed & *è fundamento* curantur & amissa sanitas restituitur & restituta confirmatur; 17) *quamdiu* hic sudor *rite continuat*, tamdiu subjecta à *multa morbosa* afflictione *præservantur*, quamprimum vero hic sudor plane *cessat*, neque amplius revertitur, *ex eo tempore* subjecta morbis *frequentius* & acerbius conflictari inchoant: 18) quando hic sudor in nonnullis subjectis non *tantum* euphoriæ gradum affert, qualem quidem optant, aut expectant, tunc ad minimum Deo benedicente *deteriores* consecutiones *avertit*, quare *euphoria*, quæ è sudore tali

pro-

provenit, comparanda est cum singulis circumstantiis in subjecto obviis, v. g. cum *ætate*, *vitæ genere*, *vita anteacta*, *morbis prægressis*, *sensibilitate* personali: unde etiam homines, qui *nimio* laborum cumulo *defatigantur*, non tam *eximiam* utilitatem ex sudore tali expectare possunt, quam illi, qui *post hujus* sudoris decursum, *naturæ* aliquam *requiem* concedunt, siquidem verum est illud dicterium, man könne sich zu tode arbeiten. 19) quod *repentinæ* morbidæ afflictiones, quæ hujus sudoris *turbas* excipiunt & *sontica* illa morborum *specimina singularem* illius sudoris indolem denotent 20) quod hic sudor in toto suo processu singulari nitatur *sensibilitate* & *mobilitate*, secundum quam facile *impelli* & *repelli* potest: ex quibus singulis rationibus in universo suo *nexu* consideratis concludimus, quod hic sudor *primario* ad *salutarem* finem destinatus sit.

§. IX.

Hoc ita *posito* & nunc etiam *demonstrato* facile porro liquebit, quod hic sudor ad *naturæ officia* pertineat, quoniam prædictæ qualitates huic sudori competentes, vix *alteri* cuidam causæ majori jure & evidentia adscribi possunt: hæc enim *natura* hoc ipso actu materiam corpori *inimicam* intra aliquem temporis terminum *collectam*, uno *tenore* eliminat & *peracto* hoc officio in suo *repurgato* corpore *euphoria* fruitur: & cum hic actus *extraordinarius* existat, ita eo *extraordinariæ virium* applicationes requiruntur, quare proxime *ante* hujus sudoris successum & *sub illo* & mox *post illum* aliquales *imbecillitates* coincidunt, cum leni *animi torpore* conjunctæ, quoniam nunc *alteri* cuidam actui *intenta* est natura, quæ *solenni* aliquo processu corporis sui inquinati repurgationem prosequitur: & quo magis hic actus *exquisito* quodam *tempore* institutus est, eo majori *sensibilitate*, attentione & intentione eidem invigilat hominis natura, eo magis etiam ægre illius perturbationem perfert: quod ipsam *materiam* attinet, tunc illa

la non modo in *genere perniciosa*, sed & *majori* copia & per *longiorem* temporis ambitum collecta est, ut *eo magis* naturæ intersit, quo illam tam *solenni* processu atque *majori quantitate* evacuet: etenim hoc ipso actu contingit, ut illæ *subtiliores* impuritates, quæ *prægresso autumnali* & *hyberno* aut exeunte *æstivo* & initiante autumnali tempore collectæ & relictæ fuerant, nunc *tanta activitate* & singulari *virium applicatione* expellantur: quare hic actus *excretorius* de prosapia *criseos*, non vero *exquisite* & secundum *genuinum* ac *antiquorum* sensum sumendo *criticus* est, dum *stato* & determinato, ut & exquisite distincto, aut per *anni variationem* discreto tempore contingit, proinde *uno tenore* decurrit & tota sua *essentia* ad *salutarem* eventum tendit, unde *latiori* sensu *criticus* appellari posset: & talem *sonticum processum* medici communi & unanimi ferme suffragio *naturæ* adscribere solent, licet deinde *diversitas significatus* Naturæ *sinceram* hanc declarationem non parum *offendat*: etenim materia *peccans* non tam *enormi* quantitate turget, ut propter hanc *sponte* effluat, cum vicissim in historia hujus sudoris abunde constet, quod hæc excretio *facile* retineri & *coërceri* queat, imo quod *certis horis* velut per *paroxysmos* recurrere & decurrere soleat: unde ipse *effectus* excretionis neque *materiæ* nocivæ, neque *corpori*, sed præcipue *rationali* & *salutari* naturæ *directorio* adscribi debet: & hæc ipsa in hoc actu exquisita illa methodo utitur, ut ex una parte hanc materiam ex *intimis* corporis & latifundio *humorum* educat & in *ignobiliorem* regionem, nimirum in peripheriam corporis, transferat, adeoque interiorem *nobiliorem* corporis regionem & viscera ab eadem prava materia liberet atque repurget idque tanta *activitate* administret, ut non modo talem evacuationem *inchoet*, sed & quantum *sufficit* & quantum pro corpore *salutare* est, continuet atque *absolvat*: ex altera vero parte omnino attentionem meretur illa circumstantia, quod hic

D su-

ſudor *illis* ſemper horis ingruat & decurrat, quibus alias in *ordinario* ſtatu natura, cum aliis *ſonticis* negotiis non admodum *occupata*, videlicet illo tempore, quando *digeſtio peracta* eſt, quando humores, *chylus* & *lympha*, in ſanguinem translati ſunt, quando cum ſanguine *commixti* ſunt & quando aliqualis *abſterſio* impuritatum a ſanguine præceſſit: quæ *ratio temporis* non modo pro *ſalubritate* hujus excretionis militat, ſed & inſuper evincit & demonſtrat, quod hic proceſſus non *alteri* cuidam cauſæ competat, quam *Naturæ*.

§. X.

Et ita quidem contingit, ut *Natura* tam *exacto* tempore totam humorum *maſſam* majori *activitate* in *peripheriam* corporis transmittat & ex illa hanc *inimicam* materiam ſeparet, nec non ſub juſto *tonici* motus *directorio* illam ſucceſſive eliminet, ſed quoniam nullum *periculum* in *mora* eſt, ita hic ſudor ſua *intervalla* habet, neque *ſimultaneo* actu & *tenore* abſolvitur, ſiquidem per modum *alternationis* natura nunc hanc materiam peccantem *abſtergit*, reſolvit & ad proximam excretionem *præparat*, nunc ſub hac mora *novas vires* colligit, quo hanc evacuationem *repetere* & continuare queat, nunc illam *actu* per aliquot horas exercet, adeoque & *ſibi* & *corpori* ſuo proſpicit, quod extra actualis morbi ſtadium & ſtatum, hoc negotium morbo *oppoſitum* perficere & ad *ſalutarem* eventum perducere poſſit; & dum hoc tempore in tam ſingulari *extraordinario* actu excretorio occupata eſt natura, haud quenquam deterrere debet, ſi *reliquæ* evacuationes & functiones in priſtino & *conſueto* ordine haud ſuccedunt: inde etiam evenit, ut *hoc tempore*, quo corpus ſingulari modo *repurgari* debet, non cum *novis* materiis inquinetur, quare *appetitus* tam diu quadantenus *languet*, ubi natura *rationali* & ſalutari propoſito corpus *deplere*, non vero *opplere* præcipit: & quando talia ſubjecta ſimul *plethorica* & ad imminutionem ſan-

gui-

guinis adſueta ſunt, tunc etiam evenit, ut hoc eodem tempore, quo *qualitas* humorum repurgatur, etiam *moleſta* illorum *quantitas* imminuatur, dum ſanguis in *ſerum* converſus nunc unà cum hoc ſudore ejicitur, quare in talibus *plethoricis ſudor* hic communiter paulo *copioſior* eſſe deprehenditur, adeoque *duplicem* utilitatem affert: quod vero interdum ſub hoc ſudore *aliæ* evacuationes *retineantur*, id ob illum ipſum ſudorem contingit, quo videlicet natura eo *majori* & *proximiori* applicatione eundem adminiſtrare & in *externum* corporis ambitum humores ſuos dirigere queat; etenim dum *uni* negotio natura *magis* eſt intenta, *minor* eſt ad *ſingula* ſenſus; proinde in *aliis* locis *parcius* ſerum excernitur, quo ſufficiens humiditatis *vehiculum* reliquæ materiæ *nocivæ* evacuationem promptiorem *adjuvet*: quodſi etiam ſubjectum alias de *majori humiditatis* copia participet, tunc ſudor hic *largior* eſſe obſervatur: interim etiam aliquando accidit, ut natura *ſalutarem* finem *impetuoſe*, immoderatè & *exceſſive* proſequatur, propterea que eventu proſpero atque utili deſtituatur, qui *error* naturæ a *miniſtro* ipſius videlicet *medico*, *tempeſtive* & *dextre* corrigendus eſt: ſi materia peccans de multa *impuritate ſulphurea* & valde *fermentativa* participat, tunc ſudor hic ſub reliqua *intenſiori* humorum commotione adverſum *odorem* emittit; neque etiam negari poteſt, quod natura ob *extraordinarium* hunc actum tandem *quadantenus enervetur*, finis interim coronat opus & obtenta hujus pernicioſæ materiæ *evacuatione* & connexa corporis repurgatione, *indies* neceſſarius *virium apparatus* compenſatur: quod vero ſub hoc proceſſu & durante hoc ſudore *animus in moralibus* negotiis non ita *vegetus* & *alacris* exiſtat, ipſa illa *occupatio major* in vitali negotio cauſatur, qua *rite* abſoluta reliqua *animi alacritas* denuo revertitur.

§ XI.

Si itaque hic ſudor *Naturæ actus* & ſubinde ad *ſalutarem* ſcopum directus eſt, tunc illius *turbatio*, imminutio & ſuppreſſio non niſi *pernicioſarum* & *periculoſarum* conſecutionum cauſa evadit: ejusmodi *morbidæ* conſecutiones conſiſtunt vel in *ſeceſſionibus* & *translationibus* humorum, vel in *vicariis* moliminibus *excretoriis*, *congeſtoriis*, *ſpaſticis*, *inflammatoriis*, *febrilibus*, vel in vicariis *actualibus* excretionibus, velut *diarrhœa*, *tuſſi* humida, *coryza* modo rhevmatica modo chronica: quando enim in una regione aut ex *uno loco* natura *turbatur*, tunc conatum ſuum, corporis *integritatem* concernentem & circa *ſalutarem* evacuationem occupatum in *aliam* regionem dirigit; hinc mutantur *præcedentes* directiones motuum vel ab externis in *internas* regiones, vel ex *univerſali* ambitu corporis in *particulares* etiam *externas* regiones: unde minime tam *craſſo* atque crudo modo, prout forte concipi poſſet, *retrolapſiones* humorum in præſenti caſu ſub hactenus recenſitis circumſtantiis contingunt: etenim quando *ultima* evacuatio materiæ *peccantis* è peripheria corporis *præcluditur*, tunc in nonnullis ſubjectis ſequitur *translatio* humorum *intra* pectus, cum effectu *oppletionis* humoroſæ & connexæ evacuationis mucido-ſeroſæ, aut *infarctus* pectoris cum *aſthmatica* afflictione conjuncta, aut commotio *congeſtoria* & *ſpaſtica* in pectore & hujus confiniis operoſa, ſub diverſo *corrupto* ſchemate *morboſo* obvia: aliquando vero hæc *perturbata excretio* a natura propius in *externo* corporis ambitu urgetur & quidem nunc *ſpaſticis* motibus, tanquam *eminentiori tonici* motus augmento, ſiquidem ipſe hic ſudor, miniſtrante hoc tonico motu, exquiſitius ad hunc effectum *directe* abſolvitur: quando itaque *ſalutaris* hic ſudor *perturbatur*, tunc ſalutari etiam conatu hic motus *augetur*, quo præſens *difficultas* ſuperetur: inde evenit, ut natura nunc *intenſiori* & *impatientiori* tonici motus

tus gradu illum effectum *urgeat*, a quo *ſenſibiliter* & cum eximio *damno* atque præjudicio *turbata* fuit: exinde oriuntur affectus *arthritici*, *arthritico-rhevmatici*, *iſchiadici* & hujus conditionis alii: quid quod evenit, ut poſt hanc inductam turbam natura ſemel *præfixum* ſcopum in diffuſo & *univerſali* corporis ambitu proſequi *deſinat*, ſed nunc in *particularem* corporis *externam* regionem decumbat & in eadem *vicario* actu cum eximia *impatientia* & contumacia eundem *excretorium* actum exequi ſtudeat, inde oriuntur modo *congeſtiones*, *rhevmatiſmi*, *ſpaſmi* fixi; modo *contracturæ* & denique conſequentes *aridura* in certis *externi* corporis locis: aliquando natura in hoc ſudore *turbata*, ab externo corporis ambitu in *intimiora* loca & *viſcera* fugit & motum excretorium proſequitur, inde oriuntur *ſpaſmi* & *tormina* in *hypochondriis*, in *meſenterio*, *inteſtinis*, quid quod plane actuales *alvi fluxus* conſequuntur, quibuscum materia peccans in conſortio ſeri jam conſtituta nunc etiam in colluvie illa mucido seroſa evacuatur: quare *plurimi* morbi qui hujus ſudoris *anomalias* excipiunt, nihilominus illius *ſucceſſum* reſpiciunt & cum hoc *cohærent*, adeo ut in *corrupto* etiam ſuo ſtatu tamen *eminus* corporis *ſalubritatem* pro ſuo ſcopo habeant, qui finis tamen *in nexu* horum morborum cum ſudore illo perturbato annotandus eſt: neque etiam mirum eſſe debet, cur in *conſequentibus* talibus morbis tam *refractariæ*, immoderatæ & contumaces commotiones coincidant, dum in *præcedenti ſalutari* ſua intentione & contentione tam *eximie alterata* natura, non potuit aliter, quin ob ſingularem ſuam *ſenſibilitatem* hanc offenſionem *ægerrime* perferat, eidemque *omnibus viribus* ſeſe opponat & ſemel *propoſitum* ſuum finem omni *impatientia* proſequatur: quæ *rationalis* deductio, ne *imaginaria* eſſe perperam declaretur, cum *indole animæ* apprime *convenit*, ſiquidem in *moralibus* negotiis *eadem* methodus *indies* occurrere ſolet;

 hinc

hinc tales actiones *homini* sunt familiares, adeoque cum toto *reliquo statu* sudoris hujus, de quo nobis sermo est, exacte & *sine metaphora* aut lepida assimilatione conveniunt.

§. XII.

Missa hac Pathologica hujus sudoris explicatione ultimum superest, quo nunc ad *Practicam* illius directionem progrediamur & demonstremus, quomodo hic sudor aut *dextre* aut *sinistre* procedens *tractandus* sit: & quo *in ordine congruo* maneamus, indicabimus *antea* nonnullos *ausus* practicos, qui huic sudori *contrariantur* eundemque *perturbare* possunt: *nocent* itaque in therapevtica hujus sudoris directione omnes *fortes* commotiones corporis, cum *impetuosa excretione* conjunctæ, maxime quidem indiscreti conatus *emetici* & *catarctici*, quippe qui in *interiora* motus *seducendo* excretionem, in *superficie* corporis præstandam, *turbant*; aut qui cum *immoderata* sua aggressione, liberam & *placidam* methodum, qua hic sudor absolvendus & tractandus esset, *invertunt* & naturam in *modo*, *gradu* & *ordine* observando *confundunt* atque moleste incitant, ut propositum suum *sinistre* prosequatur & exequatur: proinde etiam *obsunt regimina* & *medicamina fortius* & *impetuosius diaphoresin* invitantia & impellentia, quæ naturam ad perniciosum *excessum* seducunt, ut non modo *peccans* materia *confuse* expellatur, sed una *utiles* humores & necessariæ materiæ cum *detrimento sanitatis* eliminentur, insuper etiam *necessariæ vires* graviter dilapidentur, adeoque loco consequentis *euphoriæ* eximium *damnum* superveniat: *omittantur* porro omnia remedia *massam sanguineam* fortius, *immoderatius* & molestius commoventia & *turgefacientia*, velut valde *concentrata*, admodum *calefacientia*, *volatilia oleosa* & similia, quæ ob nimium *impulsum* naturam ad *anomalicam* sui scopi prosecutionem invitant: *seponantur* præterea singula *talia nervina*, quæ

quæ *prædictæ* qualitatis ſunt, qualia potius, dum motus *nimium* incitant, *vires* enervant, quam roborant: ſiquidem ſubinde omnis *præmaturus nervinorum* uſus vix facile ad *exoptatum* & utilem effectum pertingit: *abſint* omnia interna & externa *incraſſantia*, *refrigerantia* & *adſtringentia*, quando hic ſudor *rite* procedit, qualia remedia eundem *impediunt*, præmature coërcent & naturam in hoc ſalutari negotio *opprimunt*: maxime vero *fugienda* ſunt *narcotica*, quæ tam *ſenſibilem* & ſingularem actum peſſime *confundunt*, corrumpunt & morbos valde refractarios & *corruptos* cauſantur, quid quod naturam in tam laudabili & ſalutari *extraordinario* opere adeo extreme turbant atque corrumpunt, ut eadem in *ordinariis* reliquis functionibus adminiſtrandis tota torpida & confuſa reddatur: *officiunt communia martialia*, quæ ad *liberum* hujus ſudoris ſucceſſum *directe* nihil utilitatis conferunt, ſed longe facilius naturam in hoc opere admodum *ſenſibilem* & activam ad *ſuſpectam* aliquam occluſionem & *adſtrictiorem* ſeducere & allicere poſſunt: *nocent* etiam *antihectica* vulgaria, quæ de proſapia *exſiccantium* & *adſtringentium* ſunt, adeoque *legitimum* hujus ſudoris decurſum præmature & cum damno *coërcent*: valde etiam *nociva* ſunt *regimina* negligentiora & *laxiora*, quæ perinde hujus ſudoris *legitimam* progreſſionem & continuationem turbant: *officit multus*, ſollicitus & *confuſus* remediorum uſus, quando jam *per ſe* ſudor talis *dextre* procedit: magnum *damnum* affert omnis *ſimultanea* hujus ſudoris *ſuppreſſio*: *turbant* etiam eundem ſudorem *ſanguinis miſſiones*, quæ hoc tempore *inopportunæ* ſunt, quando *jam* natura cum *repurgatione* corporis & hac ſpeciali evacuatione occupata eſt.

§. XIII.

Aſt quo nunc *propius* ad *medicam* hujus ſudoris tractationem accedamus brevibus acturi, quomodo hisce ſubjectis quæ *legitimo* tali ſudore gaudent, ſubveniendum

& consulendum sit, deinde quomodo *turbato* huic sudori prudens artifex succurrere debeat: quod *primam* circumstantiam attinet, tunc *triplex* consideratio instituenda est, *primo* quomodo *corpus* ad *salutarem* hanc excretionem *præparari* debeat, *secundo* quomodo subjecta *sub* hoc *sudore* tractanda sint, *tertio* quæ *post peractum* hunc sudorem observare conveniat: quod *primam* animadversionem concernit, tunc illa subjecta, quibus constat, quod ad hunc sudorem *disposita* sint, tempestive *primas regiones* a sordibus *biliosis* & *serosis* repurgare debent, quo conveniunt remedia rhabarbarina, polypodiata, tamarindinata, ut & salina tartarisata & sennata: deinde prosunt medicamenta humores ad *futuram* talem evacuationem *disponentia*, illorum *acrimoniam* temperantia & nexum cum reliqua massa *resolventia*, talia sunt absorbentia teneriora & cum acidis attenuata atque maritata, salia digestiva, nitrum depuratum & antimoniatum, lapis prunellæ, antimonium diaphoreticum: porro decocta e Cichorio, Apio, Scorzonera, herb. scordii, veronicæ, C. C. raspato, passulis Maj. & min. cort. citri, cinnam. flor. sambuc. cent. min. calend. sem. fœnic. parata: non minus conferunt *gelatinæ* liquidæ, *juscula* mucilaginosa, avenacea, gallinacea, hordeacea & *modicus* usus *lacticiniorum*: præterea prospiciendum est, ne alvus *obstruatur* & suspecta *strictura* tenacius occludatur, siquidem melius est, si *ordinariæ* excretiones non suspecte *retinentur*: deinde *peripheria* ab omni ominosa *constrictione* præservari debet, præstat propterea *congruo regimine* uti, *sensibilem* internam & externam *refrigerationem* arcere & debitum humorum *transitum* in peripheriam corporis conservare; huc etiam quadrant modestæ *frictiones* superficiei & *potus* decoctorum temperantium & diluentium: quando vero nunc sudor *succedit* indiesque *repetit*, tunc servanda est *bona diæta*; excludendo cibos *operosam* concoctionem requirentes, spissos,

sic-

cos, crudos & multas *impuritates* continentes; seligendo potius *eupeptos*, liquidos, temperatos, tenuem mucilaginem & temperatam gelatinam possidentes, non magna quantitate ingerendos & præstat potius hoc tempore, *quamdiu* hic sudor durat, non *multis* cibis ventriculum onerare, sed rectius *abstinentiæ* studere; quo natura eo melius opus suum absolvere possit: *potus* adhibeatur *sufficiens*, *temperatus* & purus non vero valde frigidus: maxime quidem præstat *vesperi* cibum *parcius* assumere, quo sub majori *virium apparatu* natura sudorem talem prosequi valeat: *sub sudore* jam actu prorumpente, nil nisi *bonum regimen* ordinandum est, ne videlicet cum *rigoroso* & *anxio* regimine ipse *impetuosius* provocetur; hinc potius sufficit sub *moderata* corporis obtectione & *quiete* placidum illius sudoris successum admittere, multo minus *præmature* illum intercipere convenit, aut in *medio* ipsius cursu atque successu *turbas* immiscere, vel suspecta *refrigeria* quærere, sed quemlibet talem paroxysmum cum patientia, quiete & *moderamine* ad *exitum* suum promovere: in nonnullis hic sudor per *unam*, in aliis per *plures* horas *indies* continuat: præstat itaque eundem non *simul* & *semel* opprimere, sed *successive* ad modestam *requiem* componere: proxime vero expedit corpus bene & citra sensibilem *refrigerationem* abstergere & per reliquum tempus in *constanti moderata* transpiratione conservare, ne videlicet *prægressum* sudorem rigida superficiei *obstructio* excipiat: deinde *quies animi* & *corporis* per reliqvum diei terminum observanda est: adhibeantur postea *juscula gallinacea*, *gelatinæ* domesticæ *passulatæ*, pultacea liquidiora, *lacticinia* temperatiora: *carnium* esus *hoc* tempore non sit *frequens* & multus: *virium* ratio habeatur cum usu *vini boni*, modica quantitate assumendi, nec non cum *diæteticis* adminiculis & prædicta necessaria *requie* ac *animi* delectatione: non minus in quibusdam subjectis per reliqvum diem exhibe-

hiberi potest pulvillus ex oc.69. citr. corall. rubr. præparat. & nitr. depur. aut in quibus magna humorum *colluvies* præsumitur in illis *extra* hujus sudoris decursum semel per diem admittitur miscela ex Essentia pimpin. alb. vincetoxic. & sucin. modica quantitate exhibenda: sudor ipse admittatur *tam diu sponte* & moderate *recurrit* & *decurrit:* quando vero penitus *cessat*, tunc *bona diæta* est continuanda, *ordinariæ* excretiones sunt adjuvandæ, corpus non cum *nimio ciborum* apparatu onerari debet, *animus* indulgeat *quieti* & tranquillitati, neque *aliæ* virium *enervationes* admittantur, subinde *interna* & *externa refrigeria* excludantur & *reliqua virium* roboratio magis *e culina,* quam pharmacia seligatur: non malè circa totum *exitum* hujus processus ad *confortandum* adhiberi potest mixtura è Tinctura antimonii tartarisata, Spiritu C.C. & Ess. Succin. aut in subjectis *phlegmaticis* miscela ex Ess. pimp. alb. caryophyllatæ, vincetox. gentian. rubr. succin. lign. Sassafr. & spiritu salis Ammoniaci parata, aut Liqvor C.C. succinatus.

§. XIV.

Quando hic sudor diversis *anomaliis* subjectus fuit, tunc ex officio *prudentis* artificis fluit, quo iisdem ita subveniat, ne *salubritatem* hujus sudoris illæ penitus *extingvant* & in actuale *damnum* convertant: si itaque in *primo* suo accessu hic sudor *difficilius* succedit, tunc eidem subvenire licet cum decoctis aut infusis *calidis diluentibus* partim & massæ humorum sufficientem *mobilitatem* conciliantibus, partim proximam *diaphoresin* adjuvantibus; quo spectant species pro decocto ex rad. bardan. apii, cichor. liquirit. scorzon. tarax. chin. herb. scord. chæref. veronic. cent. min. flor. sambuc. helen. sem. carv. fœnic. bacc. laur. Cort. citr. cinnam. Lign. Sassafr. Santal. citr. Junip. non minus in hoc casu convenit usus Tincturæ temperatæ alexipharmacæ aut Bezoardicæ, aut miscela Essentiarum Ari, helenii,

nii, vincetox. caryophyllat. carlinæ, pimp. alb. ſcord. lign. ſaſſafr. & ſpir. ſal. ammoniac. aut in ſubjectis phlegmaticis mixtura ex Eſſ. pimp. alb. vincetox. ari. fumar. lign. Saſſafr. myrrh. vel etiam croci; proinde conferunt modeſtæ *frictiones* ſuperficiei, ut & *balneorum* domeſticorum temperatus uſus, quæ cum herbis domeſticis temperatis nervinis miſceri poſſunt: quando hic ſudor in *exceſſu* peccare ſolet, tunc conferunt *temperantia*, ut pulveres ex Conch. præparat. Corall. rubr. præparat. & nitro depurato, quibus ſucceſſive *ſelecta tonica* ſociari poſſunt & ex illis præcipue ſpecies de hyacinth. non minus in hoc caſu conferunt Julapia conficienda e Phlegmate vitrioli, aquis deſtill. ſcabioſ. plantag. millefol. roſar. cinnam. cydoniat. ſyr. rub. id. papav. errat, aut potiones ex ejusmodi aquis parandæ, additis confectione de Geminis, ſyr. papav. errat. corall. rubr. præparat. C. C. uſt. huc ſpectat Tinct. Corallorum, Tinctura martis cum ſucc. pom. aut Emulſiones ex prædictis aquis deſtillatis, ſem. amygd. dulc. pinear. papav. alb. matr. perl. præparat. C. C. uſt. ſpec. de hyacinth. & tragacanth. ſolut. factæ, quæ ſingula remedia hunc *excedentem* ſudorem mitigant: porro in *eodem* caſu conferunt *lenes laxationes*, nec non remedia ſalina mitius *diuretica*, naturam e *peripheria* in *alias regiones* aliasque excretionum *ſpecies* ducentia: quodſi denique hic ſudor *præmature ſuppreſſus* fuerit, tunc *in genere* uſurpanda ſunt, prout circumſtantiæ admittunt lenia *laxantia*, deinde remedia *anomalos* motus tempeſtive *temperantia* & ſic dicta *antiſpaſmodica*: decocta *lenientia*, *gelatinoſa* & mitius *diaphoretica*: medicamenta humorum *acrimoniam* corrigentia, diluentia & temperantia, auxilia *tranſitum* humorum in *peripheriam* paulo *intimius* invitantia, *balnea* æque ac moderatæ *frictiones* peripheriæ, remedia humores *colliquantia*, *reſolventia* & ad diaphoreſin *præparantia*, emulſiva & mucilaginoſa dilutiora maſſam ſanguineam a *corruptionis* commi-

mination *præservantia*; quibus ſingulis accurata *diæta* conjungenda eſt, quo ſub juſta *humorum mobilitate*, *peripheriæ permeabilitate* & *naturæ activitate* illa *turbata* diaphoreſis denuo compenſetur & in ſupplementum alterati illius ſudoris quadantenus invitetur: & hæc *generica* eſt methodus, qua *pravis* illis conſectariis e *turbato* hoc ſudore metuendis & expectandis reſiſtere & ſubvenire convenit: plura hac occaſione addere non lubet, dum *principaliſſimas* circumſtantias ad *practicum* hoc thema pertinentes attigimus & commendavimus: uti vero juxta Ciceronem a Iove principium de Iove finis eſt, ita circa finem hujus disquiſitionis ad Deum confugimus eidemque pro præſtito ad hunc laborem auxilio humillimas agimus gratias, quem præſentem noſtrum laborem una cum reliquis noſtris conatibus perpetuæ benedictioni divinæ ita commendamus, quo hac ipſa noſtra opella gloria altiſſimi & proximi commodum promoveatur & adjuvetur.

